

Vltava se stala útočištěm pro bezdomovce, pohled z lodi Hermes na nábreží působí poklidným dojmem

HERMES a bezdomovci

*Nebudete bez chudých v zemi vaší,
protož přikazuji tobě,
abys ochotně otvíral ruku svou
bratru svému,
chudému svému a nuznému svému
v zemi své.*

(Pátá kniha Mojžíšova 15, 11)

**Každý, kdo je v hmotné nouzi,
má právo na takovou pomoc,
která je nezbytná pro zajištění
základních životních podmínek.**

(Listina základních práv a svobod,
čl. 30, odst. 2)

„Dneska je ale zima,“ ozývá se ze zástupu lidíček podupávajících před vchodem na loď Hermes. Je po devatenácté hodině večerní a lidí na nábreží pod letenským tunelem stále přibývá. Každý z nich je už v zimním oblečení přesto, že je první půlka října, někteří drží v ruce igelitovou tašku, jiní mají batůžek – a to je všechn jejich majetek. Čekají na otevření vstupu na loď, kde chtějí dnes přespát, aby ráno po šesté hodině vyrazili zase do ulic. Jsou to bezdomovci.

KDO JSOU

Často jsou to lidé opuštění, bez vztahů, bez zázemí, bez sebevědomí a důstojnosti, bez naděje, bez smyslu života, lidé zahořklí, zranění, psychicky nemocní, handicapovaní, neschopní se přizpůsobit společnosti, někdy dobrodruzi, tuláci, nedospělí,

nezralí, nešťastní, jindy ztroskotanci, vydědění, sirotci, vdovy. Mnozí jsou lidé jako kdokoli, lidé, kteří nezvládli nějakou životní situaci a vzdali se pod tíhou okolností.

Nejčastěji subjektivně vnímanou příčinou vzniku bezdomovství jsou problémy vztahové, zejména rozvod, útek z domova, neschopnost řešit narušené manželské nebo partnerské vztahy. Další příčinou je ztráta bytu, ztráta zaměstnání, zadluženost, návrat z vězení. Častý je souběh více příčin, zejména v kombinaci se zdravotními problémy, duševními nemocemi, úrazy.

KDE PŘESPÁVAJÍ

V nočních klubech, v nonstop podnicích, v nočních tramvajích, v opuštěných vagoncích, opuštěných budovách, na zastávkách, pod mosty, na navigaci, v přírodě pod různými převisy, v křoví, v provizorních přístřešcích, na lavičkách v parku, ve sklepech a na půdách, v teplovodních kanálech, na veřejných záchodcích. Od února letošního roku jim k důstojnému strávení noci slouží také loď HERMES, stojící v centru města pod Štefáníkovým mostem, naproti vjezdu do letenského tunelu.

Jakub Jankl, koordinátor provozu lodi Hermes, si dobře rozumí s „kapitánem“ Jaroslavem i jeho malým chlupáčem Ronym

Každý z příchozích klientů lodi je zapsán a je mu sdělena sekce, číslo kajuty a číslo postele na které stráví dnešní noc

Hermés, syn Diův a bohyně Máie, dcery Atlantovy. Stal se poslem bohů. Byl bohem cest a poutníků, zlodějků, obchodníků a básníků, byl také bohem magie a snů.

PROČ PRÁVĚ LOĎ

Před dvěma lety byla opravdu krutá zima. Několik dnů, kdy mrazy dosahovaly mínus dvaceti stupňů Celsia, bylo pro bezdomovce opravdu zlých, šlo jim doslova o život. Na ulici se jen tak přespat nedalo. Bylo proto narychlo zřízeno na Letenské pláni stanové městečko, kam se mohla většina lidí bez domova uchýlit. To bylo však nouzové řešení, proto se Magistrát hl. m. Prahy začal situací zabývat a hledat prostory ke zřízení vhodné noclehárny. Nejprve se hledala budova. Takové zařízení však žádná městská část na svém území nechce. Osloveny byly všechny městské části, všem bylo jasné, že takové zařízení musí být v centru a dobře přístupné, navrhovala se různá řešení. Na magistrátu dali radní hlavy dohromady a přišli na to, že jediné, co nepatří žádné městské části je voda,

Ludmila Tomešová, vedoucí oddělení služeb pro osoby bez přístřeší, si ráda s klienty popovídá, snaží se jim poradit i pomoci

Teplý čaj do plastového kelímku nabízí noclehárna na vodě, jídlo si musí každý donést sám

Rohlík, kus salámu a teplý čaj – to je dennodenní večere lidíček přicházejících vyspat se a odpočinout si po dlouhém pobytu na ulici

kteřá protéká i centrem města. Na vodě může být jen ostrov nebo loď. Zřídit ostrov by přišlo příliš drahé, proto bylo rozhodnuto: noclehárna pro bezdomovce bude postavena na lodi.

Hermes byla v té době vysloužilá nákladní loď vyrobená někdy v roce 1962 a určená do starého železa. Do šrotu však nešla, namísto toho byla vykuchána a na jejím těle postavena dvoupatrová dřevěná konstrukce vyhovující potřebám noclehárny. V současné době je majitelem i provozovatelem lodi Centrum sociálních služeb Praha a my jsme požádali o rozhovor zástupkyni ředitele Ludmilu Tomešovou,

Sociální zařízení je i přes stísněné lodní prostory vybavené zvlášť pro ženy a zvlášť pro muže, teplá voda je samozřejmostí

Pohled do jídelny lodi zvenku napovídá o příjemně strávené hodině před spaním s lidmi stíženými stejným osudem

kteřá je zároveň vedoucí oddělení služeb pro osoby bez přístřeší.

Jak dlouho trvala přestavba lodi, jaké má vybavení a jaká je její hodnota?

Postavení lodi trvalo zhruba rok a její hodnota je něco kolem 20 milionů korun. Na stavbě se podíleli jak architekti staveb lodí, tak stavbaři, ale i pracovníci sociálních služeb, hygienici, hasiči. Výsledek řešení odpovídá požadavkům všech zúčastněných stran, bylo například třeba řešit prostory tak, aby odpovídaly požadavkům na metry čtvereční na osobu, které jsou jiné než třeba v budově. Otázky hygieny, tepla a teplé vody jsou řešeny nádržemi. V jedné z nich je voda pitná, v jedné voda splašková, v jedné nafta, která slouží k vytápění a ohřevu vody. Třikrát týdně jezdí k lodi remorkér s pitnou vodou, splaškovou naopak odveze. Voda studená i teplá teče z kohoutků a sprch, záchody jsou splachovací.

Sloužíte lidem bez přístřeší jako noclehárna. Poskytujete jim i jiné služby?

Kromě noclehu s čistým ložním prádlem jim poskytujeme možnost hygieny. To nám nařizují předpisy. Ale to je trochu málo.

Stravu sice nezajišťujeme, ale nabízíme klientům ohřátí donesené stravy a jejich pobyt vylepšujeme podáváním teplého čaje. K naší klientele jsou potřeba sociální služby, takže sem dochází pravidelně sociální pracovník na pohovory s klienty, jeho úkolem je také pokusit se je přimět k řešení jejich situace tak, aby neměli potřebu využívat sociálních služeb. K této práci máme k dispozici všechny pracovníky CSSP od krizového centra RIAP přes manželské a rodinné poradny, na to navazující azylové domy pro osoby bez přístřeší, dům tréninkového bydlení, Triangl apod. Pro případ potřeby mají zaměstnanci zdravotnický kurz na základní ošetření, dochází sem zdravotní sestra. V nutných případech přijede lékař, sanitka.

Nocležníci sem přicházejí mezi 19.30 až 20.30 hod. Jaké jsou podmínky pro to, aby zde mohli strávit noc, a kolik se sem vejde lidí?

Prvořadou podmínkou je trvalé bydliště na území České republiky a platný doklad totožnosti, případně náhradní doklad.

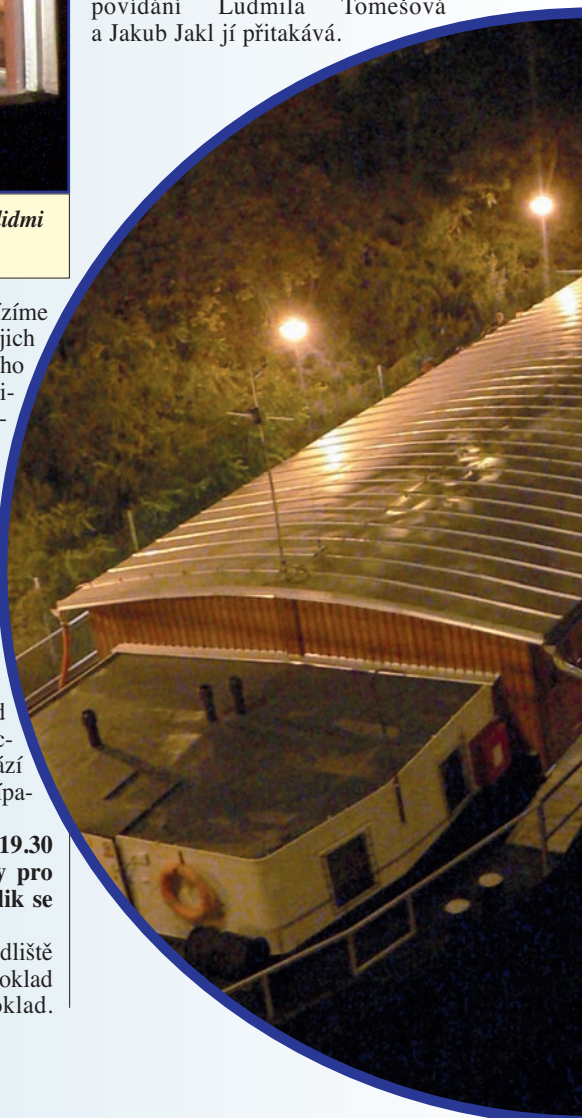
Každý musí zaplatit 20 Kč v hotovosti. Podmínkou je také střízlivý stav a ochota respektovat pokyny personálu. Po nástupu na loď by ji už klient neměl opouštět, ale v případě nutnosti odejít do práce, nebo v jiných nutných situacích vychází personál klientům vstříc, pokud se s ním dohodnou předem.

Loď má 233 lůžek. Je rozdělena do čtyř sekcí – A, B, C, D. A a B je v podpalubí a obývají ji muži, kteří jsou v osmilůžkových kabinách, ženy v sekci C mají kabiny šestilůžkové. V sekci D je třicet tři lůžek v jedné místnosti, určených pro případy potřeby většího množství nocležníků v tuhé zimě. Jsou sem ukládáni i muži se zdravotním handicapem, kteří by nesešli po lodních ostrých a úzkých schodech.

Umývárny jsou zvlášť pro ženy, zvlášť pro muže, právě tak jako toalety, společná je jen útulná jídelna s dřevěnými stoly a lavicemi. Na lodi jsou čtyři zaměstnanci Centra sociálních služeb Praha, z toho je jedna žena. Koordinátorem provozu lodi Hermes je Jakub Jakl, mladý muž, jehož původní povolání bylo počítačový technik. Současná práce se mu moc líbí a dělá ji opravdu rád.

Na Ludmile Tomešové i Jakubovi Jaklovi je vidět, že je jejich práce baví. Rekněte, co je na ní tak zajímavého?

K bezdomovcům je třeba přistupovat jako k rovnocenným lidem, vytvořit si k nim vztah a nastolit stav vzájemné důvěry. To se nám daří a dobře s nimi vycházíme. „Já mám ty lidi opravdu ráda, a oni to vycítí,“ říká na závěr našeho povídání Ludmila Tomešová a Jakub Jakl jí přitakává.

Hermes má ještě jednoho zaměstnance. Jmenuje se Jaroslav a nikdo mu neřekne jinak než kapitán. Původní šifák, kormidelník, strávil na lodi Hermes celý svůj život. Zažil doby lodního plodného života, kdy loď vozila z Hamburku náklady všeho druhu, převážně železa. Když mělo plavidlo končit svoji životní éru ve šrotu, pan Jaroslav to těžce nesl. Velmi proto přivítal nabídku své zaměstnavatelské První všeobecné člunovací společnosti nadále na lodi pracovat jako technický zaměstnanec. Jmenovaná společnost má na starosti technický stav lodi, a pan Jaroslav byl vhodný adept, zná svoji loď do posledního šroubku. Není pro něj problém vyměnit žárovku, utáhnout kapající kohoutek, opravit, co je potřeba. Bydlí ve vlastní kajutě na zádi lodi společně se svým chundelatým psem Ronym. Psím údělem je pečlivě hlídat, aby na loď nevnikl někdo nežádoucí, jeho páneček je opravdový říční vlk.

Nahlédneme nyní do životního příběhu některých dnešních bezdomovců:

Jarmila Pivoňková – v rodinném albu fotografií má spoustu snímků. Jarmilka v kočáře, s medvídkem, holčička v prvních šatíčkách a s veliánskou mašlí ve vlasech. Rostla do krásy. V deváté třídě byla nejhezčí holka ze školy a kluci se o ní prali. Vyučila se švadlenou, v osmnácti se vdala. Svatba byl asi poslední šťastný okamžik v jejím životě. Brzy poté přišla o rodiče při tragické autohavárii a z manžela se vyklubal násilnický primitiv. Často ji bil, kvůli modřinám někdy celý týden

nevycházela z bytu. Pro časté absence přišla o místo, problémy řešila tím, že začala pít. Zpočátku ve skrytu, o samotě, později utíkala z domu do okolních hospod. Od té doby přežívá, jak se dá. U náhodných známých, v nádražních čekárnách, v odstavných vagonech.

„Mladej pane, nemáte zbytečný drobný, mám hlad.“

„Milostivá, nebylo by na polívku?“

Třesoucí se ruce vzbuzují lítost, korunky přibývají. Když má dost, objednává si v nádražním stánku rum. Po jeho vypití se ruce přestávají třást. Vypadá jako sedmdesátiletá stařena, ale ve skutečnosti je té kdysi nejkrásnější holce ze základní školy pouhých jedenačtyřicet let.

Karel Velebil – dřív se o něm i psalo v regionálním tisku. Fotbalová naděje okresního formátu, už jako dorostenec měl docela slušné příjmy. Když si v osmnácti letech zničil koleno po pádu na lyžích, ukázalo se, že pojistka, kterou za něj uzavíral klub, je velmi chabá. Ke kopané už se nikdy nevrátil, chybějící peníze se pokusil získat dosti nešikovnou poštovní loupeží. Byl dopaden na místě a odsouzen na čtyři roky do vězení. Po propuštění se neměl kam vrátit, zklamaný otec o něm nechtěl ani slyšet. Přijel do Prahy, kde mu hned první týden ukradli doklady. Zpočátku se pokoušel najít nějaké zaměstnání, ale administrativní problémy ho docela odradily. Zapadl do skupiny bezdomovců, s nimiž se potuluje v oblasti Smíchova. V Kinské zahradě se k němu přidal opuštěný pes, bez kterého nedá ani ránu. Říká, že je to jeho jediný opravdový kamarád.

Václav Bušek – duševně retardovaný prostáček, o něhož se až do dvaceti let pečlivě starali milující rodiče. Snažili se ho zabezpečit, ale když oba krátce po sobě zemřeli, ukázalo se, že Vašek nemá sílu vybojovat si svůj podíl dědictví na sourozencích. V dobré víře podepsal dohody, které jej připravily o všechno. Nakonec se musel odstěhovat z rodného domu a nikdo se nezajímal o to kam. Někdy čas dělal jako pomocná síla na jednom zemědělském statku, v rámci úsporných opatření špatně hospodářského podniku o místo přišel. Odjel do Prahy v jakési marné naději, že najde právníka, který mu pomůže získat zpátky ztracené dědictví po rodičích. Dosud se mu to nepodařilo. V zimě přespává v kanále blízko teplovodního

potrubí a ujišťuje své okolí, že mu vlastně vůbec nic nechybí.

Petr Vačkář – pětaticetiletý svalovec, který dělal profesionálně thajský box, měl vlastní klub, jezdil na zápasy do zahraničí a velmi prosperoval do chvíle, kdy dal neuváženě plnou moc k dispozici s financemi svému společníkovi. Ten ho připravil nejen o všechny majetek, ale uvrhl ho do několika milionových dluhů. Petr se snaží své dluhy zaplatit, několik milionů už vrátil, proto také celé dny pracuje a bydlí na lodi Hermes za 20 Kč za noc. Zbývá mu zaplatit ještě zhruba 1 milion.

V osvětlené jídelně lodi je hluchno. Většina dnešních nocležníků už je na palubě, někteří jsou v umývárkách nebo pod sprchou, ostatní se sešli u stolů a rozložili si donesené jídlo.

„Pepíku, půjč mi nůž,“ obrací se jeden z mužů na spolustolovníka, bere si od něj nůž a krájí s ním donesený salám. Kolečka pokládá na mikrotenový sáček a přistrukuje ho před hubenou ženu sedící vedle něj.

„Já na to nemám ani chuť, dám si jen jogurt a jdu si lehnout,“ usměje se na svého partnera žena. Byla vdaná, má syna, ale její muž si přivedl domů milenkou, a protože byt byl jeho, manželka zůstala na ulici. K synovi jí nechce, stydí se. Našla si nového partnera, a tak se spolu protloukají, jak se dá. Příležitostně brigády, částečný invalidní důchod, letní noci v parku, zimní na lodi.

„Honzo, co píšou v těch novinách tak zajímavého, že si k nám ani nepřisedneš?“ obrací se přítomní na mladého brýlatého muže velmi slušně až elegantně oblečeného. Ten se zvedá a přisedne k hloučku diskutujících.

Rohlíky, salám a jogurty jsou dojedené, na přítomné začíná padat únava po celodenní štrapáci, a tak jeden po druhém mizí v kajutách. Blíží se dvaadvacátá hodina, večerka. Ráno je třeba opustit teplé útočiště nejpозději třicet minut po šesté a tak se večer na lodi rozhostí klid a ticho.

JAK VNÍMAJÍ BUDOUCNOST

Mnozí si nalhávají, že v budoucnu budou něco dělat, něco se změnit, něco dobrého na ně čeká, aniž by se oni o to nějak snažili nebo něco pro to udělali, aniž by se vážně rozhodli a pracovali na změně. Jiní rezignovali a vědí, že s každým novým dnem na ulici se propadají hlouběji a mají více a více bolestných zkušeností a zážitků a jsou více a více rozbití. Jen malé procento z těch, kteří přespávají nebo žijí na ulici, chtějí skutečně změnit svůj život.

(Jména bezdomovců jsou smyšlená)

Dagmar LINHARTOVÁ
Foto Václav ŠEBEK

Kajuty jsou vybavené očišťovanými lůžky, pohodlné palandy mají lůžkoviny povlečené čerstvě vypraným prádlem

